

Grimmia alpestris

Blågrimmia

Mossor

NE

NA

LC

DD

NT

VU

EN

CR

RE

Sårbar (VU)
D1

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** *Grimmiales*, **Familj:** *Grimmiaceae*, **Släkte:** *Grimmia* (grimmior), **Art:** *Grimmia alpestris* - blågrimmia (Web. & Mohr) Hornsch. **Synonymer:** *blå grimmia*, *Grimmia sudetica* Schwaegr., *Grimmia sudetica* Spreng. ex Schkuhr, *Grimmia sudetica* Schwägr., *Grimmia alpestris* (F. Weber & D. Mohr) Schleich.

Kännetecken

Arten bildar upp till 2 cm höga, mörkgröna till blågröna täta tuvor. Bladen är bredast strax ovan basen och jämnt avsmalnande i en relativt lång, färglös, nästan slät hårudd. De har oftast ett långsgående veck på åtminstone ena sidan av nerven. I tvärsnitt syns att bladen är kölade, bladkanterna plana eller något inböjda och bladskivan mamillös (inte slät). Bladskivan är ett cellager tjock, men den har ofta flera stråk som är två cellager tjocka, vilket gör bladen randiga. De övre bladcellerna är kvadratiska eller kort rektangulära - upp till två gånger så långa som breda - med släta till något vågiga och relativt tjocka väggar. Bladbasens kantceller är kvadratiska till kort rektangulära med tydligt förtjockade tvärväggar. Arten är skildkönad, och kapslar är relativt sällsynta. Mogna kapslar är bruna, släta, smalt ovala och gradvis övergående i det raka skaftet, vars längd gör att de hamnar något ovanför de översta bladspetsarna. Kapselns ytceller är oregelbundna, tydligt tjockväggiga och saknar alltid klyvöppningar. Locket är koniskt med ett kort trubbigt spröt. Peristomtänderna är bruna och hela eller något perforerade.

Blågrimmia har blandats samman med de närbesläktade arterna sippergrimmia *G. reflexidens* och *G. caespiticia*.

Grimmia reflexidens är samkönad och har vanligen rikliga, ljusbruna kapslar med långsmala, tunnväggiga ytceller och alltid åtminstone några klyvöppningar vid övergången till skaftet. Dessutom har *G. reflexidens* släta eller bara något mamillösa celler i bladets övre del och rektangulära till avlånga kantceller i bladbasen. Tuvgrimmia *G. caespiticia* har kraftiga långsveck på bladen, men den arten har inte hittats i Norden enligt Greven (1995, 2003) och Muñoz (1998); herbariebeläggen har varit felbestämda och är nu förda till främst sippergrimmia *G. reflexidens*, gubbmossa *Coscinodon cribrosus* och blågrimmia. Fjällgrimmia *Grimmia donniana* har karakteristiskt tunnväggiga och långsmala kantceller i bladbasen.

Utbredning och status

Blågrimmia är mycket sällsynt; i Sverige är den hittills bara med säkerhet funnen vid Kvikkjokk, där den förekommer från fjällbjörkskog till lågalpin zon. Den är även känd från ett fåtal platser i övriga Norden, men flera uppgifter är gamla och kan syfta på den närstående *G. sessitana*. Arten förekommer i Europas bergstrakter, och världsutbredningen omfattar även Asien och Nordamerika. Arten är rödlistad även i flera andra länder i Europa (Hodgetts 2015).

Ekologi

Blågrimmia är en utpräglad fjällart som växer på block och klippor som åtminstone periodvis är blöta av översilande vatten. Den växer på sura men relativt lättvittrade bergarter. På en lokal i närheten av Kvikkjokk växer den mest i rena bestånd men även tillsammans med sotmossa *Andreaea rupestris*, skruvgrimmia *Grimmia funalis* och blommossor *Schistidium* spp. Blågrimmia sprider sig troligen huvudsakligen med sporer, men den kan lokalt även sprida sig vegetativt med skottdelar.

Hot

Artens sällsynthet innebär att den är känslig för slumpfaktorer. Möjligen kan slitage orsakad av bergsklättring vara en negativ faktor. Hotbilden är i övrigt oklar.

Åtgärder

Den enda svenska lokalen bör återbesökas för att kontrollera artens status och utveckling.

Övrigt

Etymologi: alpestris = hemmahörande i fjälltrakter/Alperna; Alpes (lat.) = Alperna; suffixet -estris (lat.).

Uttal: [Grímmia alpéstris]

KEY FACTS Mountain *Grimmia*. Forms dense, up to 2 cm high, dark green to bluish-green tufts. Leaves keeled, typically with a longitudinal fold on one or both sides of the nerve. Margin plane or slightly incurved. Lamina mamilllose. Upper laminal cells more or less quadrate (1-2 times longer than wide), moderately incrassate, sometimes slightly sinuose. Basal marginal cells quadrate to shortly rectangular, transverse walls distinctly incrassate. Dioicous, capsules relatively rare. Mature capsules smooth, brown, narrowly ovoid, exserted. Seta straight, transition seta/capsule smooth and gradual. - A pronouncedly alpine species growing on at least periodically flushed, relatively soft, acidic cliffs and boulders.

Litteratur

Arnell, H.W. & Jensen, C. 1910. Die Moose des Sareksgebietes (I-III). Naturwiss. Unters. des Sarekgebirges in Schwedisch-Lappland. Bd.III (2-3). Stockholm.

Cao, T. & Vitt, T.H. 1986. A taxonomic and phylogenetic analysis of *Grimmia* and *Schistidium* (Bryopsida; Grimmiaceae) in China. Journ. Hattori Bot. Lab. 61: 123-247.

Greven, H.C. 1995. *Grimmia* Hedw. (Grimmiaceae, Musci) in Europe. Leiden.

Hodgetts, N. G. (red.) 2015. Checklist and country status of European bryophytes - towards a new Red List for Europe. Irish Wildlife Manuals 84. National Parks and Wildlife Service, Department of Arts, Heritage and the Gaeltacht, Ireland.

Weibull, H. 2006. *Grimmia alpestris* blå grimmia s. 111. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. [AJ 6-23], Bladmossor. Sköldmossor - blåmossor : Bryophyta : Buxbaumia - Leucobryum. Artdatabanken, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala.

Författare

Henrik Weibull 2006. Rev. Henrik Weibull 2008. Redigerat av Tomas Hallingbäck 2010.